

La situació de l'ensenyament de l'occità a l'Estat francès

per Patrici Pojada*

Per començar, hem de dir que la política a França és de deixar morir les llengües, fent creure que es fa alguna cosa per a ajudar-les. Però cap llengua que no sigui la francesa no gaudeix de reconeixement oficial. Així, l'article 2 de la Constitució francesa, des del 25 de juny de 1992, diu que «la llengua de la República és el francès». A això hi podem afegir la llei del 4 d'agost de 1994 sobre l'ús de la llengua francesa, que diu: «[el francès és] la llengua de l'ensenyament, del treball, dels intercanvis i dels serveis públics, i el vincle privilegiat dels estats que constitueixen la comunitat de la francofonia». A més, França no vol signar la Carta Europea de les Llengües Minoritzades. Dit això, com s'organitza l'ensenyament de l'occità?

L'occità és ensenyat des del parvulari fins a la universitat, però només d'una forma optativa.

Al parvulari i a l'escola primària pública, els mestres tenen la possibilitat de disposar a classe d'un mestre «animador en llengua i cultura regionals». Els alumnes concernits són poc nombrosos i, de tota manera, es tracta només d'una sensibilització per les cançons, els contes..., que no pot menar a la pràctica de la llengua. Tampoc aquestes iniciatives no tenen cap mena de continuació d'un curs escolar a l'altre.

Gràcies a la pressió de les associacions com ara l'Institut d'Estudis Occitans (IEO) o els Centres Regionals dels Ensenyants d'Occità (CREO), el Ministeri d'Educació Nacional ha desenvolupat, d'una forma experimental, classes bilingües. Són mestres que acullen nois del parvulari fins a la fi del cicle primari (11 anys): l'ensenyament s'hi fa en francès i en occità.

L'objectiu és d'ésser tan competent en una llengua com en l'altra a la fi del cicle primari, però són cursos optatius. Si, per exemple, una escola acorda de tenir una d'aquestes classes, els pares podran decidir d'enviar-hi els fills o no. A l'Acadèmia de Tolosa hi ha cinc o sis escoles d'aquesta mena: dues ja van acabar tot el cicle escolar primari¹ i uns quants alumnes van entrar al col·legi pel setembre de 1995 (Albi

i Sant Africà, al Roèrgue), els quals tenen la possibilitat de continuar en una classe bilingüe, on la història i la geografia són ensenyades en occità, a més de tenir dues hores de llengua occitana cada setmana (són dues hores més respecte als alumnes que tenen l'ensenyament només en francès). Els efectius són tan petits que potser, malgrat les promeses, tot plegat es podria aturar un dia.

calandreta
del país
de pàmias

* Doctor en història per la Universitat Tolosa-Lo Miralh i professor d'occità

¹ En altres llocs, els mestres de l'ensenyament en francès s'hi van oposar de tal manera que la classe bilingüe no va poder ésser feta, malgrat l'acord del rectorat de Tolosa, de l'inspector d'acadèmia del departament i dels pares!

La cosa més corrent al col·legi és la iniciació, voluntària, a l'occità, d'una hora cada setmana. En aquest cas, els alumnes, abans de gaire, arriben a pronunciar unes quantes paraules en occità. Hi ha professors que duen a terme activitats per a interessar l'alumnat, com ara teatre. És molt difícil de fer-ne el balanç, car les iniciatives són molt disperses. Per a informació, podem dir que en el curs de *quatrena* (13-14 anys), l'occità hi pot ésser escollit com a segona llengua viva com les altres (anglès, espanyol, alemany...), però no coneixem gaires col·legis on passi, car els alumnes prefereixen triar una altra llengua; a més, aquest ensenyament sovint no hi és pas proposat.

Als instituts de batxillerat, tots els alumnes, en teoria, poden escollir l'opció oral d'occità, la qual els comporta, però, un increment d'una a tres hores setmanals de classe; per això els alumnes són poc nombrosos, car els punts obtinguts així representen ben poca cosa respecte al total que cal per a ésser diplomats per al batxillerat. Una gran part dels alumnes són els que han escollit una tercera llengua viva. Hem de reconèixer que sovint trien l'occità perquè tenen un nivell massa baix per a anar en una altra especialitat (economia; però, sobretot, matemàtiques); així, doncs, el professor d'occità és qui els acull, i molt content de tenir uns quants alumnes. D'altra banda, l'occità competeix avui amb altres llengües que busquen també «clients» per romandre en el sistema educatiu (són llengües que ocupen un lloc petit en l'ensenyament, com l'italià, el portuguès, el rus...). Tot plegat fa que des de la reforma dels instituts, l'any 1992, i del batxillerat, l'any 1995, el nombre d'estudiants d'occità a batxillerat hagi baixat molt: per exemple, a l'institut de Pàmies va passar de 61, en 1993, a 19, en 1995 (-70 %), i a 4, en 1996! (-93,5 % entre 1993 i 1996!). A l'Acadèmia de Bordeus, passà de 1.160 a 524, en 1995 (-55 %).

Les universitats ofereixen als estudiants cursos d'occità, però la Universitat de Montpeller és l'única que té una carrera completa d'occità. A Pau hi ha un començament i a Tolosa hi ha un DEUG (diploma de dos anys d'estudis) mixt, lletres modernes (literatura i francès)-occità. Des de 1992 hi ha el CAPES d'occità, que són oposicions per a ésser professor titular. N'hi havia per a totes les assignatures ensenyades, tret per al català i l'occità (el basc, el cors i el bretó ja en tenien). D'uns quants anys ençà, el nombre de professors d'occità ha anat creixent, però, al mateix temps, el nombre d'alumnes ha anat baixant...

Per acabar, cal fer esment d'una esperança, nascuda fa una quinzena d'anys, anomenada Calandreta. Calandreta és un repte: ensenyar en occità i salvar la llengua. Fins a la fi de l'any 1994, l'Estat no volia reconèixer aquestes escoles occitanes. Ara l'Estat i la confederació de les Calandretes han signat un text que preveu que l'Estat es farà càrrec del pagament dels mestres, talment es tractés d'una escola privada més (l'Administració, però, hi ha posat tantes condicions que, de moment, són poques les Calandretes que poden aprofitar l'ajut). La resistència contra les Calandretes és forta, puix que els mestres de l'ensenyament públic (Educació Nacional) les veuen només com un conjunt d'escoles privades (que posen en qüestió, a més, el principi republicà de la llengua única per a tothom). Avui dia, hi ha gairebé trenta Calandretes, sobretot al Bearn (quatre o cinc), i al Lenguadoc, de Tolosa a Nimes (disset), que acullen més de 1.500 *calandrons*. És poc, és clar, però al costat d'un estat que no fa res o poc, les Calandretes fan molta feina per al futur d'Occitània. Pel setembre d'enguany, la confederació de les Calandretes va obrir un col·legi al costat de Montpeller, que servirà per a poder seguir tot l'ensenyament secundari en occità.

En resum, la situació de l'ensenyament de la llengua occitana a l'Estat francès no és pas bona i no és pas preocupació de l'Administració de menar la llengua al segle XXI; tanmateix, hi arribarà gràcies a la ferma voluntat d'uns occitans que no es resignen ni es resignaran.■